

Bażant kasztanowaty

(*Syrmaticus ellioti*)

endemit południowo-wschodnich Chin

ang. *Elliot's Pheasant*
niem. *Elliotfasan*

Bażant kasztanowaty, znany częściej pod nazwą bażant Elliota, należy do rodziny kurowatych (*Phasianidae*), w obrębie rzędu grzebiących (*Galliformes*).

Opisu naukowego dokonał w 1872 roku angielski biolog Robert Swinhoe. Drugi człon łacińskiej nazwy gatunkowej pochodzi od amerykańskiego ornitologa Daniela Girauda Elliota. W 1874 roku został sprowadzony do Francji przez jezuitę Ojca Dawida. Po raz pierwszy rozmnożono go w Paryżu w 1880 roku.

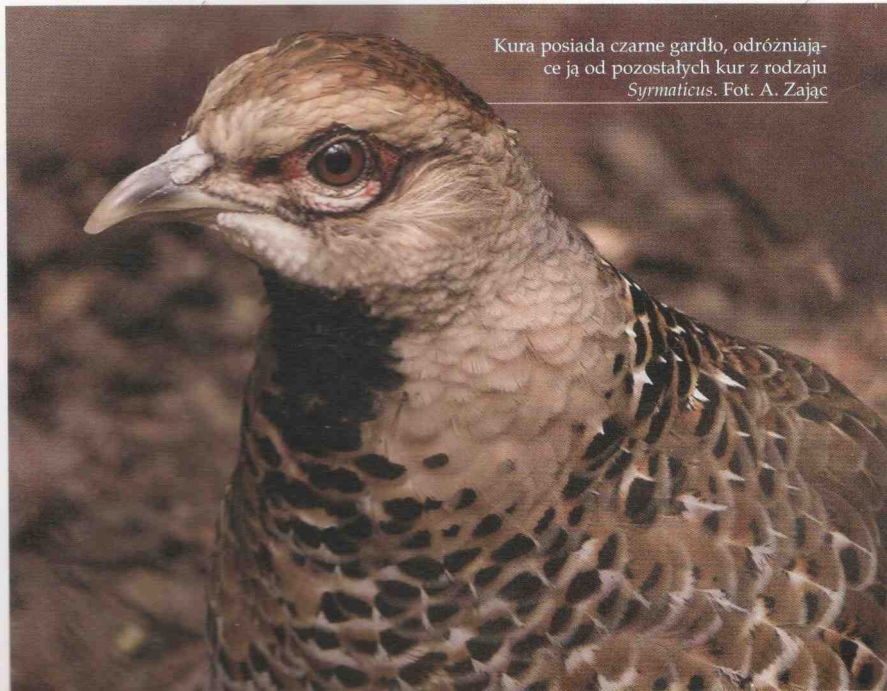
Dorosły kogut mierzy około 80 cm, z czego na ogon przypada 39-44 cm. Wierzch szarej głowy samca jest pokryty brązowymi piórkami. Kark i boki szyi są szarobiałe. Podbródek i gardło porastają czarne piórka, o granatowym połysku, tworzące charakterystyczny pas. Górna część grzbietu i piersi mają metaliczne miedzianokasztanowe zabarwienie z drobnymi, czarnymi plamkami. Dolna część piersi oraz brzuch są koloru białego. Lotki pierwszorzędowe mają matowobrązową barwę, natomiast lotki drugorzędowe, trzeciorzędowe oraz większe pokrywy skrzydłowe są jasnokasztanowe z czarną smugą i białym zakończeniem. Pozostałe pokrywy skrzydłowe lśnią kasztanowoczerwono i niebieskogramatowo. Białe barkówki tworzą dobrze widoczną literę V. Dolna część grzbietu i kuper są czarno-szarobiałe. Ogon jest biało-szary z szerokimi

kasztanowymi pręgami. Dookoła oczu znajdują się czerwone obwódki. Dziób barwy rogowej, tęczęwka brązowa. Skoki szare, zaopatrzone w ostrogi. Upierzenie dorosłych osobników uzyskują w pierwszym roku życia.

Mniejsza kura osiąga około 50 cm, w tym na ogon przypada 17-20 cm. Jest w tonacji biało-szaro-brązowo-kasztanowo-czarnej. Cechą najlepiej odróżniającą kurę Elliota, od pozostałych kur z rodzaju *Syrmaticus*, jest czarne gardło. Pod okiem znajduje się czarna pręga, która ciągnie się od nasady dzioba aż po tył głowy. Na górnej części grzbietu posiada białe promieniste smugi. Popielate barkówki tworzą, podobnie jak u koguta, charakterystyczną literę V i kontrastują z ciemnym upierzeniem reszty ciała.

Brzuch jest biały. Środkowe sterówki są koloru ciała, z niewyraźnymi prążkami, natomiast pozostałe są jasnokasztanowe z czarną smugą i szeroką białą końcówką. Samica również posiada obrączki oczne, choć są znacznie mniejsze i o bladoczerwonym zabarwieniu. Dziób szary, tęczęwka brązowa. Skoki szare, pozbawione ostróg.

Bażant kasztanowaty występuje endemicznie w południowo-wschodnich Chinach, gdzie najliczniej jest obserwowany na obszarze prowincji Jiangxi, Zhejiang i południowej części Anhui. Zamieszkuje subtropikalne regiony górskie, na wysokości do 1900 m n.p.m. W zimie przebywa na obszarach położonych do 500 m n.p.m. Żyje w środowisku o urozmaiconej i wiecznie zielonej roślinności. Prefe-

Kura posiada czarne gardło, odróżniające ją od pozostałych kur z rodzaju *Syrmaticus*. Fot. A. Zajac

ruje rozległe i gęste lasy liściaste, iglaste oraz mieszane, w których dominują m.in. sosny, kuningamie chińskie, miszpelniki japońskie, ostrokrzewy, maliny, paprotniki Fortune'a, astry i turzyce. Zasiedla również lasy bambusowe i zarośla.

Jest bażantem płochliwym i rzadko obserwuje się go na otwartej przestrzeni. Najchętniej przebywa w zaroślach na skraju lasów lub w gęstym podszyciu. Poza okresem lęgowym żyje w małych, rodzinnych grupach.

Bażant kasztanowaty żywi się w naturze kłęczami, cebulkami, nasionami, ziarnami zbóż (głównie kukurydzy), grochem, pąkami, owocami, liśćmi, młodymi pędami roślin, łodygami oraz jajami i larwami owadów. Dieta zmienia się sezonowo. Wiosną zjada głównie traganki, latem – nasiona, owoce i owady, jesienią – nasiona, natomiast zimą odżywia się kłęczami, ziarnami zbóż (głównie kukurydzy), pąkami i paprociami.

Sezon rozrodczy trwa od połowy marca do końca maja. Samce są poligamiczne i zwykle łączą się z 2 albo 3 samicami. Budową gniazda, inkubacją jaj i wychowem piskląt zajmuje się wyłącznie kura, która przystępuje do lęgu w pierwszym roku życia. Już w połowie marca składa 4-12 (zwykle 5-8) różowobiałych jaj, które wysiaduje przez 24-25 dni. Dojrzałość płciową osiągają w pierwszym roku życia.

W czasie toków obrączki oczne koguta powiększają się, a szyja jest „nadymana”. Samiec pochyla się w stronę samicy, rozpościera skrzydła oraz ogon i podskakuje dookoła niej. Od czasu do czasu, stojąc w miejscu, wibruje skrzydłami, unosząc w tym czasie ogon.

W Polsce bażant ten jest hodowany w czterech ogrodach zoologicznych (gdańskim, łódzkim, warszawskim i krakowskim). Doskonale znosi bardzo niskie temperatury, toteż może przebywać na zewnątrz przez cały rok. Hodowany jest parami albo 1 koguta trzyma się z 2-3 kurami. Na wiosnę samce stają się agresywne i wówczas mogą prześladować samice. Duża woliera, z gęsto posadzonymi krzewami i licznymi kryjówkami, pozwala kurze ukryć się przed ko-

gutem. Samice dobrze wysiadują jaja i troskliwie opiekują się swymi pisklętami. Należy jednak zwrócić uwagę, że w naszych warunkach klimatycznych ptaki mogą rozpocząć okres lęgowy już z początkiem marca, kiedy panuje jeszcze mróz. Aby uniknąć przemrożenia jaj, umieszcza się je w inkubatorze lub przenosi się do domku gospodarczego i podkłada kurom karłowatych ras.

Pisklętom podaje się ugotowane i posiekane jajka, mieszankę paszową, witaminy, posiekaną zieleń oraz niewielką ilość larw świerszczy i mączników. Dorosłe ptaki żywi się zielonymi częściami roślin, sałatą, tartą kapustą i marchwią, grochem, różnymi

owocami i jagodami. Powinny otrzymywać również proso, pszenicę, kukurydzę, słonecznik oraz przemrożone owoce bzu czarnego, ligustru i jarzębiny.

Bażant kasztanowaty jest zagrożony wyginięciem. Szybko zmniejsza się jego populacja i zasięg występowania. Aktualnie liczebność w naturze szacuje się na 10000-50000 osobników. Gatunek ten został umieszczony na „Czerwonej liście zagrożonych zwierząt” IUCN i znajduje się w załączniku I CITES. W Chinach jest chroniony ze szczególną troską.

Głównym zagrożeniem jest trwająca utrata środowiska, spowodowana wycinką pierwotnego lasu pod plantacje drzew iglastych (kuningamie chińską). Z powodu degradacji i fragmentacji środowiska spada liczebność izolowanych w ten sposób populacji. Również pożary lasu i nielegalne polowania wywierają wpływ na egzystencję gatunku. Zanieczyszczenie powietrza zapoczątkowuje kwaśne deszcze, które niszczą lasy. Istotnym problemem jest także niepokojenie ptaków przez człowieka. Na wielu obszarach leśnych ludzie zajmują się zbiorom drewna opałowego, jak również ziół i kory drzew dla chińskiej medycyny.

Ubarwienie koguta jest niezwykle kontrastowe.
Fot. Arkadiusz Zajac.

W ostatnim czasie podejmuje się szereg projektów, mających na celu przetrwanie tego bażanta. Ochrona odpowiednich środowisk, zakładanie nowych obszarów ochronnych oraz powiększanie i łączenie dotychczasowych, umożliwiają zachowanie puli genowej. Bażant kasztanowaty jest chroniony w kilkunastu rezerwach przyrody, z których dwa (Rezerwat Przyrody Guanshan w Jiangxi i Rezerwat Przyrody Gutian Shan w Zhejiang) odgrywają dużą rolę w podtrzymaniu populacji. Prowadzi się prace badawcze dotyczące dokładnego występowania, liczebności, biologii oraz ekologii dla określenia wymagań tego gatunku w różnych typach lasu. Edukacja i efektywniejsze egzekwowanie prawa ograniczają kłusownictwo i nielegalne wycinanie drzew. Niezbędne jest również polepszenie stanu środowiska i szukanie środków niezbędnych w prowadzeniu wszelkich działań ochronnych.

Arkadiusz Zajac
Fot. autora

Bażanty na zdjęciach pochodzą z kolekcji łódzkiego zoo.